

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi koheesiopolitiikan toimiksi Euroopan pakolaisille (CARE)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 8.3.2022 antama ehdotus asetukseksi asetuksen (EU) N:o 1303/2013 ja asetuksen (EU) N:o 223/2014 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse koheesiopoliittisesta tukitoimesta Euroopan pakolaisten auttamiseksi (CARE) (KOM(2022) 109 lopullinen) sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Muutosasetus on tarkoitettu tulemaan voimaan kiireellisenä. Tämän vuoksi ehdotuksesta annettiin 11.3.2022 ensin valtioneuvoston yhteensovitusjärjestelmässä koordinoitu E-selvitys (E 26/2022 vp).

Valtioneuvoston kirjelmä ei sisällä E-selvitykseen verrattuna uusia kantoja.

Helsingissä 7.4.2022

Elinkeinoministeri Mika Lintilä

Neuvotteleva virkamies Petri Haapalainen

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

MUISTIO
7.4.2022

EU/2022/0295

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE KOMISSIION EHDOTUKSESTA EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI ASETUKSEN (EU) N:O 1303/2013 JA ASETUKSEN (EU) N:O 223/2014 MUUTTAMISESTA SILTÄ OSIN KUIN ON KYSE KOHEESIOPOLIITTISESTA TUKITOIMESTA EUROOPAN PAKOLAISTEN AUTTAMISEKSI (CARE)

1 Tausta

Venäjän federaation Ukrainaan kohdistaman sotilaallisen hyökkäyksen seurauksena Euroopan unioniin saapuu huomattava määrä ihmisiä tilanteessa, jossa jäsenvaltioiden taloudet ovat vielä toipumassa covid-19-pandemian vaikutuksista.

Koska muuttoliikkeeseen liittyviin haasteisiin on reagoitava kiireellisesti, komissio antoi 8.3.2022 lainsäädäntöehdotuksen (COM(2022) 109 final) asetuksen (EU) N:o 1303/2013 ja asetuksen (EU) N:o 223/2014 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse koheesiopoliittisesta tukitoimesta Euroopan pakolaisten auttamiseksi (CARE).

Komissio ehdottaa muutosten hyväksymistä kiireellisenä siten, että poikettaisiin kansallisille parlamenteille varatusta 8 viikon käsittelyajasta.

Ehdotuksista annettiin kiiretilanteessa ensin valtioneuvoston yhteensovitusjärjestelmässä koordinoitu E-selvitys (E 26/2022 vp), josta oli informoitu Eduskuntaa ennakolta.

2 Pääasiallinen sisältö

Komissio ehdottaa muutoksia ohjelmakauden 2014–2020 koheesiopoliittikan rahastoihin ja vähävaraisimmille suunnattuun eurooppalaisen avun rahastoon (FEAD) sovellettavaan sääntelyyn, jotta Eurooppa voisi osoittaa solidaarisuuttaan pakolaisille ja auttaa Ukrainan sotaa pakenivia ihmisiä.

Ehdotuksilla ei muutettaisi 2014–2020 rahoituskehyskauden ohjelmien tavoitteita, vaan ainoastaan joustavoitettaisiin jäsenvaltioiden ohjelmiin jo myönnettyjen, mutta tuensaajien hankkeisiin vielä käyttämättömien varojen käyttöä Euroopan pakolaisten auttamiseksi.

Muutokset mahdollistavat samalla lisäjoustoa hitaasti toteutuneiden ohjelmien toimeenpanon nopeuttamiseksi ilman että EU:n talousarvion määrärahoja korotetaan tai jäsenvaltiokohtaisia osuuksia muutetaan. Humanitaarisen kriisin lievittämisen lisäksi komission ehdotus mahdollistaisi COVID-19-pandemian vaikutusten lieventämiseksi keväällä 2020 sovitun korotetun EU-rahoitusosuuspoikkeuksen jatkamisen kesäkuun loppuun 2022.

Ehdotukset koskevat Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja koheesiorahaston sekä vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahaston (FEAD) toimia. Tilivuonna 1.7.2021–30.6.2022 EAKR-, ESR- ja koheesiorahaston Investoinnit kestävään kasvuun ja työpaikkoihin -tavoitteen ohjelmien yhdessä tai useammassa toimintalinjassa rahoitettuihin hankkeisiin ja FEAD-toimiin ei vaadittaisi kansallista osarahoitusta (100 % EU-

tuki). Tarvittavat ohjelmamuutokset eivät edellyttäisi komission päätöstä, vaan seurantakomiteakäsittelyn jälkeinen jäsenvaltion ennakoilmoitus riittäisi.

Menot Venäjän sotilaallisen hyökkäyksen aiheuttamiin muuttoliikehaasteisiin vastaamisesta olisivat tukikelpoisia takautuvasti 24.2.2022 alkaen. Tukikelpoisuutta ei komission ehdotuksessa ole sidottu kansalaisuuteen taikka pakolais- tai muuhun statukseen.

Rakennerahastoista (EAKR ja ESR) rahoitettavat toimet muuttoliikehaasteisiin vastaamiseksi olisivat tukikelpoisia, jos toimet täyttäisivät jommallekummalle rahastolle lainsäädännössä asetetut edellytykset.

3 Ehdotusten oikeusperusta ja suhde toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteeseen

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 175 artiklan 3 kohta ja 177 artikla, tavallinen lainsäädäntömenettely (määräenemmistöpäätös).

SEUT 175 artiklan 3 kohdassa määrätään, että jos rahastojen ulkopuoliset erityistoimet osoittautuvat tarpeellisiksi, Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat päättää niistä tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä Euroopan talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin muussa politiikassa päätettyjen toimenpiteiden soveltamista.

SEUT 177 artiklassa määrätään, että Euroopan parlamentti ja neuvosto määrittelevät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetuilla asetuksilla sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan, rakennerahastojen tehtävät, ensisijaiset tavoitteet ja rakenteet. Samaa menettelyä noudattaen vahvistetaan myös rahastoihin sovellettavat yleiset säännöt ja annetaan säännökset, jotka ovat tarpeen rahastojen tehokkuuden turvaamiseksi ja eri rahastojen keskinäiseksi sekä rahastojen ja muiden rahoitusvälineiden yhteensovittamiseksi. Samaa menettelyä noudattaen perustettu koheesiorahasto osallistuu ympäristöalan hankkeiden rahoittamiseen sekä Euroopan laajuisten verkkohankkeiden rahoittamiseen liikenteen infrastruktuuriin alalla.

Valtioneuvosto pitää ehdotuksia suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteen mukaisena.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan oikeusperusta on asianmukainen.

4 Ehdotusten vaikutukset Suomelle

Ehdotuksilla ei ole vaikutuksia EU:n talousarvion sitoumusmäärärahoihin, koska rahastoista toimenpideohjelmille ohjelmakaudeksi 2014–2020 myönnettävän rahoituksen enimmäismääriin ei ehdoteta muutoksia.

Ehdotuksilla ei ole vaikutusta maksumäärärahoihin kokonaistasolla.

Komission ehdotuksen mukaan 100 %:n EU-rahoitusosuus kuitenkin aikaistaisi maksumäärärahojen tarvetta, joka olisi vuonna 2022 9 mrd. euroa ja vuonna 2023 1 mrd. euroa. Tämä kuittautuisi komission ehdotuksen mukaan vuonna 2024, jolloin maksumäärärahojen tarve vähenisi 10 mrd. euroa. Lisäksi komissio ehdottaa leikkuria, jolla estetään se, että lisämaksut EU-budjetista ylittäisivät 5 mrd. euroa vuonna 2022 ja 1 mrd. vuonna 2023. Vuosina 2022 ja 2023 leikkurin takia maksamatta jääneet menot maksetaan vuonna 2024 tai myöhemmin. Siten kyseessä olisi yhteensä enintään 6 miljardin euron suuruisesta maksumäärärahojen aikaistamisesta, jonka kokonaisvaikutus on Suomen maksujen kannalta neutraali.

Ehdotuksilla ei ole vaikutusta ohjelmavarojen kansallisen osuuden budjetointiin eikä ehdotus muuta ohjelman kokonaiskehystä. Komission ehdotus ei edellytä muutoksia ohjelmakauden 2014–2020 Kestävää kasvua ja työtä rakennerrahasto-ohjelman toimeenpanoon.

4.1 Perustuslailliset vaikutukset ja Ahvenanmaan asema

Asetukset ovat suoraan sovellettavaa oikeutta Suomessa (mukaan lukien Ahvenanmaa).

Ahvenanmaan maakunta laatii omat ohjelmat, joita se itse hallinnoi.

5 Muiden jäsenvaltioiden kannat

Jäsenvaltiot puoltavat asetusehdotusten hyväksymistä komission ehdotuksen mukaisena.

6 Kansallinen käsittely ja käsittely Euroopan unionissa

Edeltävän E 26/2022 vp selvityksen käsittelyt:

EU-asioiden komitean alaisen alue- ja rakennepolitiikan jaoston (EU4) kirjallinen menettely 10.–11.3.2022.

Suuri valiokunta 16.3.2022 (SuVP 12/2022 vp): Valiokunta yhtyy erikoisvaliokunnan kannanoton mukaisesti valtioneuvoston kantaan.

Euroopan parlamentti keskusteli ehdotuksesta Aluekehitysvaliokunnassa 15.3.2022.

Euroopan parlamentti hyväksyi kantansa 24.3.2022 täysistunnossa.

Ehdotus esiteltiin 9.3. Coreperissä, käsiteltiin neuvoston työryhmässä 10.3. ja ehdotuksen hyväksymistä puollettiin Coreperissä 16.3.2022. Neuvosto hyväksyi Euroopan parlamentin kannan muutoksitta 4.–5.4.2022.

Asetusmuutosten on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian huhtikuussa 2022.

7 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää tärkeänä unionin yhteisiä toimia alueella oleskelevien ukrainalaisten ja muiden Venäjän sotilaallisen hyökkäyksen vuoksi avun tarpeessa olevien kolmansien maiden ja unionin kansalaisten auttamiseksi.

Valtioneuvosto tukee komission ehdotusta, joka tekisi joustavammaksi koheesiopolitiikan 2014–2020 ohjelmakauden rahastojen ja vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahaston jäsenmaille jo allokoitujen, mutta hankkeisiin vielä sitomattomien varojen käytön uusiin toimenpiteisiin Venäjän sotilaallisen hyökkäyksen aiheuttamiin muuttoliikehaasteisiin vastaimiseksi.

Valtioneuvosto voi myös hyväksyä komission ehdotuksen EU-rahoitusta täydentävästä kansallisesta osarahoitusvelvoitteesta luopumisesta tilikaudella 2021–2022, ottaen huomioon ennen-

näkemättömän tilanteen taloudellisten vaikutusten ennakoimattomuus ja COVID-19-pandemian pitkittyneet vaikutukset. Valtioneuvosto kuitenkin korostaa tämän toimenpiteen poikkeuksellisuutta.

Mikäli ehdotuksen sisältö muuttuisi neuvoston käsittelyssä, poikkeuksellisten olosuhteiden ja kiireellisyyden johdosta valtioneuvosto arvioisi ja voisi hyväksyä muutoksia ottaen huomioon Suomen kokonaisuuden.